

Anmeldelser

The Birds of the Western Palearctic, Concise Edition

D. W. Snow & C. M. Perrins (red.). Vol. 1-2. I alt 1695 sider (+ 134 sider med indholdsfortegnelse, indekser m.m.), talrige farveillustrationer og udbredelseskort, indb. Oxford University Press 1998. Pris kr. 2395 i DOF-Salg.

The Birds of the Western Palearctic, i daglig tale BWP, blev afsluttet med bind 9 i 1994. Det var dengang en almindelig opfattelse, at det var sidste gang en udtømmende, samlet behandling af regionens fugle ville udkomme på tryk. Dels bliver opgaven mere og mere uoverkommelig med den hastigt voksende viden på området, dels står nye medier klar til at tage over. Den stadigt øgede viden, og de forandringer, fuglefaunaen undergår, indebærer imidlertid et behov for opdatering, og det har udgiverne imødekommet ved en slags knibtangsmanøvre: dels udgivelsen siden 1997 af et nyt tidsskrift, *BWP Update*, og dels den aktuelle udgivelse.

BWP Concise, eller BWPC, er dog ikke "blot" en ajourføring, men også et koncentrat af BWP, så arterne er kommet til at fylde ca 2 sider hver. I øvrigt følges dispositionen fra BWP ret nøje. *Feltkendetegn* er bibeholdt og gennemrevideret (trods at det afgjort ikke er en bog til feltbrug). *Udbredelse* har nydt godt af et stærkt forbedret kendskab til forholdene i Østeuropa, og de reviderede kort i flere farver er samtidig blevet lettere at læse; men de dækker kun Vestpalæarktis, udbredelsen herudover er spist af med nogle få ord i teksten. *Bestand* er ajourført, *Træk* klares i få ord, *Adfærd* og *Stemmer* er skåret ned til næsten ingenting, og også *Yngleforhold*, *Mål* og *Geografisk Variation* (specielt uden for Vestpalæarktis) er stripet for alle detaljer. Til gengæld er det unægtelig blevet lettere (sammenlignet med BWP) at finde hvad man søger – hvis det altså er der.

I forhold til BWP er artsantallet forøget med 83: 65 nye tilfældige gæster, 18 arter splittet op til 37, og 2 arter forenet til én. Opsplitning ligger jo i tiden, og jeg kunne da notere mig i hvert fald 3 nye lifers på den konto. Andre vil sikkert kunne hente endnu mere, med mindre de ligesom SU har taget forskud på glæderne allerede.

Spørgsmålet er præcis hvilken rolle, man kan forestille sig for udgivelsen. Den er ikke et alternativ til BWP – det har ikke megen mening at erstatte 9 uhåndterlige bind med 2 endnu mere uhåndterlige, specielt da man ofte vil lede forgæves i BWPC. Men af hensyn til aktualiteten vil det selvfølgelig være en fordel at have adgang til et eksemplar, selv om man i forvejen skulle eje BWP. Så jeg vil tro, at det største publikum skal findes blandt dem, der har brug for et moderne opslagsværk, men ikke behøver BWPs detaljrigdom. For dem vil BWPC være en god investering. Men også den vil gradvis forældes i årene fremover, så i denne henseende – og i det lange løb – er *BWP Update* vist en bedre kur.

Kaj Kampp

Handbook of Australian, New Zealand and Antarctic Birds

S. Marchant & P.J. Higgins (red.). Vol. 2: Raptors to Lapwings. 984 sider og 68 farvetavler. – P.J. Higgins & S.J.J.F. Davies (red.). Vol. 3: Snipe to Pigeons. 1028 sider og 60 farvetavler. – Begge: talrige stregtegninger, sonagrammer, udbredelseskort og tabeller, indb. Oxford University Press, Melbourne, 1993 og 1996. Pris for hver Aus. \$ 295.

Andet og tredje bind af dette store værk om fuglene i Australien, New Zealand og Antarktis foreligger nu, ud af de beregnede 6 bind. Første bind blev anmeldt i DOFT 86: 188-189, 1992.

Bind 2 behandler 118 arter, hvoraf 92 yngler i området. Bind 3 behandler 129 arter, hvoraf 57 yngler i området. Begge bind følger den samme stil og høje kvalitet af tekst og illustrationer, som kendetegnede bind 1. Australiske og new zealandske ornitologer er med HANZAB (som værket gerne kaldes) ved at få hvad der svarer til europæernes BWP, og for mange fugleinteresserede fra den nordlige halvkugle, der planlægger en rejse "down under", er værket en guldmine af oplysninger om hvor arterne findes og om køns- og aldersforskelle i fjerdragt, næb- og benfarver, m.m.m.

Der er gode, fyldige beskrivelser af familierne før gennemgangen af de enkelte arter, som behandles efter følgende mønster: forklaring af latinsk og engelsk navn, feltkendetegn, beskrivelse, habitat, udbredelse og bestandsstørrelse, træk, føde, sociale forhold og adfærd, stemme, yngleforhold, dragter, næb og ben, fældning, mål og vægt, geografisk variation, og litteraturhenvisninger.

Formålet med en håndbog er at give en kortfattet oversigt over de forskellige fuglearters useende, forekomst og levevis, baseret på en grundig gennemgang af både ældre og ny litteratur, gerne illustreret med farvetavler over dragtvariationer. Dette mål er lykkedes med HANZAB, og vi finder en mængde fakta, som den enkelte ornitolog ville have stort besvær med selv at finde frem. F.eks. at der yngler 4000-5000 par Vandrefalke i Australien, ca en fjerdedel af verdens bestand, og at

165 000 sibiriske Små Kobbersnepper overvintrer i Australien, og op mod 100 000 i New Zealand. Der er spændende fakta om tallegallahønsenes udruigningshøje, hvor æggene "ruges" vha. gæringsvarme. Og vi kan læse om ynglegrupper hos Sultanhønen med flere hanner og hunner samt hjælpere i skøn forvirring.

De fremragende farvetavler er af J.N. Davies, og dertil kommer utallige stregtegninger og globale udbredelseskort. De mange sonagrammer er af værdi for de få, der helt forstår dem, men måske ikke til megen hjælp for flertallet af fuglekiggere.

Bind 1 indeholdt tillæg om de behandlede arters ektoparasitter, om fuglenavne på uraustraliernes sprog og på Maori, samt om fuglenes navne på hollandsk, fransk, tysk, japansk og russisk. Disse praktiske tillæg findes også i bind 2, men er desværre udeladt af bind 3.

Den væsentligste anke herudover – som også gælder andre storværker om fugle – er størrelsen. Bind 3 af HANZAB vejer 2,5 kg! Hvor længe vil indbindingen mon holde?

Kaj Westerskov

Grønlands dyr og planter

Benny Génsbøl. Illustreret af Carl Christian Tofte og Jens Overgaard Christensen. 204 sider, talrige farvetavler og udbredelseskort, hft. Gads Forlag 1998. Pris kr. 268 i DOF-Salg.

Naturen bruges som et af de væsentligste trækplastre, når turister skal lokkes til Grønland. Det skaber en naturlig interesse for at finde ud af hvad det er for dyr og planter, man ser på rejsen deroppe. Hidtil har man været henvist til en række forskellige feltbestemmelsesbøger for f.eks. fugle, svampe og planter. Men da Grønlands fauna og flora omfatter et begrænset antal arter, er det en indlysende idé at samle forskellige dyre- og plantegrupper i én bog, og det er lige netop hvad Benny Génsbøl gør her. Tekst og tavler har dog været trykt før, idet de indgik i Génsbøls tidligere bog *Grønlands natur - en rejsehåndbog*. Nu er rejsehåndbogen skåret væk, så der er tale om en ren feltbestemmelsesbog. Den omfatter mange af de dyr og planter, en rejsende i Grønland har mulighed for at møde – enten i levende live eller på de lokale markeder for fangstprodukter. Udvalget omfatter de regelmæssigt forekommende fugle, alle pattedyr, nogle fisk og landlevende leddyr, ca 200 planter (græsser er ikke med) og enkelte svampe. De omtalte arter er alle afbildet med tegninger, som sammen med et lille udbredelseskort ledsager teksten på samme opslag.

Man kan altid diskutere hvilke arter, der skal med i sådan en bog, men generelt synes jeg, at udvalget er godt. Jeg savner dog de for fjeldhederne så karakteristiske lodne larver af fjeldspindere, og der kunne måske også godt være medtaget nogle flere sommerfugle (målere og ugler). Blandt fiskene burde grønlandshaj og hundestejle være medtaget, og enkelte marine bløddyr (f.eks. vingesnegle), leddyr og pighuder (søpindsvin og søpølsere) kunne også med fordel have været omtalt.

Teksten omfatter fænologi, levesteder og levevis, supplerende oplysninger om udseende og udbredelse og endelig lidt om fangst og fiskeri for de relevante arter. Den er oplysende og up-to-date.

Udbredelseskortene viser udbredelsen i Grønland angivet med rødt på et gråt kort. På trods af den ringe størrelse er de detaljerede, og selv meget lokale forekomster ses tydeligt. Men for fuglene er kun yngleudbredelsen vist, hvilket giver et noget misvisende indtryk for mange havfugle. For flere fugle og pattedyr forekommer udbredelsen desuden at være noget optimistisk angivet.

Der mangler en fortegnelse over supplerende læsning (laver og mosser er f.eks. ikke med i bogen), og så synes jeg, at Benny Génsbøl skylder os en liste over sine kilder. Men alt i alt er det en særdeles anvendelig og dækkende bog, som enhver naturinteresseret grønlandsrejsende kan få stort udbytte af. Bogen bør oversættes til både grønlandsk og engelsk.

David Boertmann

A guide to the identification and natural history of the sparrows of the United States and Canada

James D. Rising, illustreret af David D. Beadle. 365 sider, 27 farveplancher, mange stregtegninger, indb. Academic Press 1996. Pris £ 30.

Denne bog omhandler feltbestemmelse af de amerikanske værlinger, incl. de *Emberiza*-arter, der er truffet i Nordamerika. Bogen er opbygget som andre lignende specialværker; først bestemmelse, dernæst afsnit om stemme, biotop, ynglebiologi, udbredelse, historik, geografisk variation samt mål. En fyldig litteraturliste afslutter bogen.

Layout og papirkvalitet fremstår som mere "lækkert" end i tilsvarende værker publiceret i Europa. Og det er et væld af oplysninger, man får med på vejen! Tilmed er teksten lettere at forstå end i lignende europæiske værker, hvilket gør gennemlæsningen til en sand nydelse. Amerikanerne er ofte (af eupære) blevet kritiseret for at være på et "lavere feltornitologisk niveau" (end europæerne, formodentlig). En helt urimelig kritik, der bundler i, at amerikanerne i højere grad går på helhedsindtryk og væsentlige karakterer frem for at hænge sig i undtagelser og fjerdetaljer, der kræver at man har fuglen i hånden. I denne bog er en forfriskende tilføjelse, at fuglens "historie" beskrives, ofte med utraditionelle oplysninger, der må være støvet op i folkloristiske værker snarere end i ornitologiske.

Der er visse taksonomiske ændringer i forhold til tidligere, således er Rævespurven nu splittet op i 3 forskellige arter. Plancherne er meget livagtige og efterlader læseren med et indtryk af, at såvel forfatter som illustratør virkelig kender deres fugle. For værlingernes vedkommende er nogle af hunnerne ganske vist blevet lige lovlig kontrastrige. Det gælder således hunnen af Sibirisk Rørspurv. Men det er petitesser.

Bogen udkom kort efter Byers, Olsson & Curson's *Buntings and sparrows* (se DOFT 90: 134, 1996), der omhandler de samme arter såvel som alle holarktiske værlinger. Det er umuligt ikke at sammenligne de to bøger, og konklusionen bliver, at ingen er til at undvære, hvis de skal bruges i Nordamerika, mens man i Europa naturligvis klarer sig bedst med *Buntings and sparrows*. Men den her anmeldte bog er langt lettere at læse, uden den næsten ulidelige detailrigdom, der kendetegnede *Buntings and sparrows*, og plancherne er mere levende. Begge bøger har også "håndkarakterer" med, hvilket jeg personlig er glad for. Den motiverede feltornitolog er jo efterhånden udrustet med så god optik, at selv detaljer, der for få år siden var reserveret ringmærkere og "skindnussere", kan ses i felten med lidt tålmodighed.

Bogen anbefales varmt til enhver med interesse for Nordamerikas værlinger. Med den bliver de til mere end små, sribede sager, der forstyrrer observationer af større og mere spektakulære arter.

Klaus Malling Olsen

The Raven

Derek Ratcliffe. A natural history in Britain and Ireland. 326 sider, tegninger af Chris Rose samt 18 figurer, 39 s/h fotos, 27 tabeller og 4 appendices, indb. T. & A. D. Poyser, London, 1997. Pris kr. 350 i DOF-Salg.

Ratcliffe er måske bedst kendt for sin monografi om Vandrefalken. I den aktuelle bog giver han os et detaljeret indblik i Ravnens økologi og beretter engageret om arten og dens samspil med andre dyr på de Britiske Øer. Der inddrages også mange oplysninger fra litteraturen, især den engelsksprogede, hvilket er lidt af et handicap – beskrivelserne er ikke altid dækkende eller aktuelle for f.eks. fastlands-Europa. Der er således ingen danske kilder, og den nyeste fra Slesvig-Holsten er fra 1983. Som baggrundslitteratur nævnes BWP, men ikke Glutz. Men for britiske forhold er litteraturen dækkende, og f.eks. i kapitlet *Intelligence in Ravens* omtales også nogle væsentlige adfærsforsøg med Ravne i Moskva, som jeg ikke tidligere har set beskrevet.

Bogen kommer vidt omkring: levested, udbredelse, føde, adfærd, ringmærkningsdata, ynglebiologi og reproduktion. Jeg hæftede mig især ved kap. 11 om territorialitet og bestandsregulering og kap. 12 om Ravnens i det moderne samfund. I middelalderen blev Ravnens derovre betragtet som en nyttig "skraldemand"; men i dag er den ugleset, ikke så meget af fåreavlere som af jægere, især rypejægere. Forhøjet dødelighed som følge af bekæmpelse (lovligt f.eks. på Island) påvirker dog ikke bestanden væsentligt, da ikke-ynglende fugle står klar til at tage over, og der iøvrigt bliver bedre fødemuligheder for de tilbageværende par.

Bogen er skrevet i et letlæseligt, undertiden lidt anekdotisk sprog, samtidig med at den er meget "videnska-

belig"; den blanding er briterne ofte gode til. Alt det "videnskabelige" er nydeligt dokumenteret og ordnet i separate afsnit foran og bag i bogen (lister over tabeller, illustrationer, kildehenvisninger, appendices osv.). Så det er en velegnet bog såvel til kragefuglespecialisten som til den, der "blot" ønsker at stifte nærmere bekendtskab med en af de mest tilpasningsdygtige fugle på den nordlige halvkugle.

Også herhjemme er der mange, der stadig betragter Ravnens som skadedyr og måske smittespredere. På den baggrund kan det være ikke bare en interessant, men også en nyttig bog – den må gerne blive kendt uden for ornitologernes kreds.

Hans Christensen

Sommer i myggenes land

Henrik Dissing. En guide til fuglelokaliteter i Finland, Nord-Norge og Nord-Sverige. 116 sider, 80 hånd tegnede lokalitetskort, 33 vignetter af Dick Forsman, hft. København 1995. Pris kr. 85 i DOF-Salg.

Henrik Dissing er en af Danmarks bedste kendere af Finlands natur og fugleliv. Måske vil læseren huske hans spændende artikel om det store arktiske træk gennem Finskebugten i maj, *Arktinen Muuto*, i *Fugle* 1986 nr 1. På baggrund af sine mange rejser, ikke blot til Finland, men også til Nordnorge og Nordsverige, har Dissing i dette hæfte samlet sine noter og optegnelser, og det er blevet til en grundig beskrivelse af 80 af de vigtigste lokaliteter i Nordskandinavien. Det er ifølge forfatteren første gang, der foreligger noget samlet om lokaliteter i Finland eller Nordnorge – og så oven i købet på dansk!

Af de 80 lokaliteter er 56 i Finland (incl. Ålandsøerne), 15 i Norge – specielt Varangerhalvøen – samt 9 i Sverige. Bogen er derfor først og fremmest en guide til alle, som vil på fugletur rundt i Finland eller på Varanger. For hver lokalitet er der en beskrivelse af beliggenhed, vejadgang, natur, særlige tips om stedet, tidsforbrug m.v., fugleliv samt hvad der findes af nærliggende lokaliteter. Endelig er der et detaljeret, håndtegnet kort over lokaliteten med angivelse af alt relevant, herunder stier, fugletårne etc. Både teksten og kortene bærer præg af, at forfatteren selv har besøgt lokaliteten, hvilket selvfølgelig er en kvalitet.

Særligt truede eller sårbare arter er bevidst ikke omtalt. Man går derfor forgæves, hvis man lige skal have den nøjagtige adresse på en lapuglerede eller lignende. Blåstjert-lokaliteterne i Finland er derimod omtalt med angivelse af ruter og tid på døgnet, hvor det er bedst at lytte, ligesom steder med spillende Kærløber og andre spændende arter udpeges under lokaliteterne.

Bogens layout er beskedent – et foldet hæfte trykt på genbrugspapir. Men hvad gør det? Det er jo indholdet, det kommer an på. Og det er godt.

Erling Krabbe